

Motion till riksdagen 2012/13:Ub494

av **Ibrahim Baylan m.fl. (S)**

Politik för gymnasieskolan

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att göra eleverna rustade för att möta framtiden.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att lärarna är viktigast för hög kvalitet i gymnasieskolan.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla gymnasieprogram ska leda till grundläggande behörighet i högskolan.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om forskningsinstitut för lärande.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utbildningspolitiskt mål för gymnasiekompetens.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att motverka avhopp från gymnasieskolan.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att alla gymnasieprogram ska vara treåriga.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kvalitet i lärlingsutbildningen.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att resurser ska fördelas till gymnasieskolor efter elevernas förutsättningar och behov.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med en utvärdering av kostnaderna efter det första året med Gy 2011.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en modern och likvärdig gymnasieexamen.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om utmaningar för duktiga elever.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om jämställdhet i gymnasieskolan.

Fel! Okänt namn på

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om framtidskompetenser.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bättre studie- och karriärvägledning i gymnasieskolan.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att estetisk verksamhet ska vara ett gymnasiegemensamt ämne.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om behörighetskrav till gymnasieskolans nationella program.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förändra meritpoängssystemet.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om övergång till högskola och komvux.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att modernisera regelverket för fristående gymnasieskolor.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om elevhälsa.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om mobbning och kränkande behandling.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om elevers organisering och elevmajoritet i lokala styrelser.
24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om registerkontroll av personal i gymnasieskolan.

Rustad för att möta framtiden

Utbildning är nyckeln till framtidens jobb och konkurrenskraft, men också till människors frihet att forma sina egna liv. Sverige är och ska förbli en nation som satsar på kunskap. Däri ligger vår konkurrenskraft. Vägen framåt är inte låga löner och sämre arbetsmiljö. Ska vi möta utmaningen som ett modernt land som investerar för framtiden måste vi investera i utbildning idag och rusta unga människor för att möta framtiden.

Dagens gymnasieskola står inför helt andra utmaningar än vad som gällde för bara några årtionden sedan. I dag krävs en gymnasieutbildning för att få ett jobb och för att klara sig i ett allt mer komplext och kunskapsintensivt samhälle. Det blir tydligt inte minst när man studerar ungdomars långtidsarbetslöshet. Den viktigaste orsaken till att ungdomar är långvarigt arbetslösa är just bristande utbildning. Dagens och framtidens arbetsliv och samhälle kräver gedigna kunskaper av alla. Förändringarna på arbetsmarknaden, och kraven på att förvärvsarbetande ska kunna byta arbetsplats, yrke eller bransch, gör att unga som inte får med sig tillräckliga kunskaper från gymnasiet har det svårt i dag och kommer att få det än svårare i framtiden. Att successivt höja kraven på kunskap har därför varit både naturligt och nödvändigt mot bakgrund av samhällets utveckling. Kunskapsekonomi kräver att alla har

minst en gymnasieexamen. Alla gymnasieprogram ska också förbli treåriga. Unga människor måste därför rustas för att möta framtiden.

I gymnasieskolan vill vi att alla elever ska kunna välja mellan tydliga inriktningar som syftar till vidare studier eller direkt till ett yrke. Samtliga utbildningar ska ge gedigna kunskaper och leda till en gymnasieexamen. Därigenom blir alla väl rustade för att klara arbetslivet och fortsatt utbildning. Genom studier ska eleverna också skaffa sig en grund med beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram som alla i samhället behöver. Utbildningen ska främja elevernas utveckling till ansvars-kännande människor som aktivt deltar i och utvecklar yrkes- och samhällslivet. En hög kunskapsnivå är också grundläggande för möjligheten att utöva sina demokratiska fri- och rättigheter.

Lärarna viktigast för hög kvalitet i gymnasieskolan

Det enskilt viktigaste för elevernas resultat är att de möter en skicklig lärare. Kvaliteten i ett utbildningssystem kan aldrig bli högre än kvaliteten på dess lärare. Ökande kunskapsresultat i den svenska skolan kräver att många ambitiösa och duktiga studenter väljer att utbilda sig till lärare. Då måste det också löna sig bra att utbilda sig till och arbeta som lärare.

Vi vill se fler karriärvägar för lärare i skolan. Skolhuvudmännen bör tillvarata den kompetens som dessa lärare besitter och stimulera till professionell utveckling och större ansvarstagande i skolan. Det kan exempelvis handla om att ta ansvar för ämne och ämnesutveckling, kvalitetsarbete, bedömning och betygssättning, coachning av lärare, handledarskap för lärarstudenter samt mentorskap för nyutbildade lärare.

Kontinuerlig fortbildning och kompetensutveckling måste vara naturliga inslag i lärarrollen, stödjas genom gemensamma satsningar från staten och skolhuvudmännen och med huvudsaklig förläggning vid högskolor och universitet. Dagens system för kompetensutveckling för lärare där staten bestämmer sig för att vidareutbilda lärarna inom än det ena än det andra skapar inte den långsiktighet eller lokala anpassningen som krävs.

Vi vill också utveckla skolans organisation. Lärare behöver lära av varandra och duktiga lärare handleda andra. Lärare kan så utvecklas till än bättre lärare och goda praktiker på så sätt få spridning.

Forskningsinstitut för lärande

Staten behöver öka dagens mycket begränsade anslag till utbildningsvetenskaplig forskning. Lärarutbildningen måste ha en större förankring i forskning och utbilda vana forskningskonsumenter. Forskningen måste också ha en

Fel! Okänt namn på

närmare koppling till verksamhetens behov och frågor som är angelägna för skolan. Detta kräver ett nära samarbete och dialog mellan forskare och skolan.

För att lyckas med att förbättra resultaten i svensk skola måste skolan leva upp till kravet på att utbildningen ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Vi har tyvärr en lång väg att gå innan vi kan säga att alla elever får en utbildning som gör det. En viktig del i arbetet för att så ska ske är att forskning som är relevant för skolan systematiseras, sprids och kommer till användning i Sveriges alla skolor. Skolan är alltför viktig för att vara ett slagfält för löst tyckande.

Det finns idag inte tillräcklig systematisk kunskap om vilka metoder och arbetssätt som forskningen visat är verkningsfulla. Skolledare och lärare behöver få detta stöd för att utifrån denna kunskap och sin professionella bedömning av skolans och elevernas behov kunna välja det bäst lämpade arbetssättet.

Det behövs därför en ny organisation som tar fram systematiska översikter av såväl nationell som internationell forskning inom lärandets område. Att sammanställa systematiska översikter är en forskningsuppgift eftersom forskning måste bearbetas, sammanställas och bedömas, vilket kräver forskarkompetens. Vi föreslår därför ett nytt forskningsinstitut för lärande.

Spridningen av kända forskningsresultat behöver också kraftigt förbättras. Spridningen behöver bli systematisk och kommuniceras på ett lättillgängligt sätt så att den blir känd och kan komma till användning i Sveriges alla skolor.

Det räcker inte med skolinspektion för att höja kunskapsresultaten och öka likvärdigheten i den svenska skolan. Skolinspektionen är bra på att hitta bristerna men har inget uppdrag att hitta det som fungerar riktigt bra och sprida det vidare till fler skolor, skolledare och lärare. Skolinspektionen har inte heller något uppdrag att stödja skolorna att omsätta forskningsresultat och kunskapsbaserade metoder och erfarenheter i praktiken.

Det behövs stöd för skolutveckling. Skolan behöver ges stöd att implementera och anpassa ny kunskap utifrån förutsättningarna på den enskilda skolan. För att forskningsresultat ska omsättas i praktiken krävs ett verksamhetsnära perspektiv och ett nära samarbete med professionen. Vi vill därför ge det föreslagna forskningsinstitutet för lärande uppdraget att också arbeta med skolutveckling, i nära samarbete med landets lärosäten, kommuner och fristående skolor.

Utbildningspolitiskt mål för gymnasiekompetens

Idag är det cirka 8 procent av 18–24-åringarna som inte avslutat gymnasiestudier och som inte studerar för att göra det. Regeringens mål inom ramen för Europa 2020 är att andelen 18–24-åringarna som inte avslutat gymnasiestudier och som inte studerar ska vara högst tio procent år 2020. Regeringen

saknar således helt ambitioner för att minska andelen som inte har gymnasiekompetens fram till 2020. Det är uppseendeväckande att regeringen inte har några ambitioner på detta område.

Vårt mål är att alla före 25 års ålder ska ha en fullständig gymnasieexamen och som ett mål på vägen vill vi till år 2020 minska andelen unga mellan 18 och 24 år som inte har en gymnasieexamen eller studerar för att få det från idag cirka 8 till 5 procent.

Motverka avhopp från gymnasieskolan

Andelen elever som började gymnasieskolan hösten 2007 och som har fullföljt utbildningen inom tre eller fyra år är 79 procent för flickor och 74 procent för pojkar. Frånvaron och avhoppet från gymnasieskolan måste minska.

Det krävs nationella mål och en strategi utvecklad mellan stat och kommun för att fler elever ska fullfölja sin gymnasieutbildning. Det ska ställas tydliga krav på skolorna att de ska arbeta för att alla eleverna ska fullfölja sin gymnasieutbildning. Skolan har ett ansvar för att se varje elev. Upplägg av undervisningen behöver ses över och särskilda insatser initieras för att öka motivationen hos eleverna att fullfölja den valda gymnasieutbildningen. Eleverna behöver få stöd och resurser efter behov. Varje kommun ska ha både erforderliga system och en skyldighet att fördela resurser mellan skolorna utefter elevernas behov. Varje elev som inte klarar en kurs ska omedelbart erbjudas stöd för att klara kursen. Skolor bör noga följa elevernas resultat och analysera varför elever avbryter sin utbildning. Skolor som inte når resultat och uppfyller kvalitetskraven måste upprätta en handlingsplan som ska godkännas nationellt. Dåliga skolor ska kunna läggas ner.

Undervisningen i kärnämneskurserna bör också präglas mer av den utbildning som eleven går genom så kallad infärgning. Motivationen och resultaten ökar avsevärt om eleverna ges möjlighet att arbeta med dessa ämnen i ett sammanhang som är tydligare kopplat till programmets inriktning. Inte minst för att förbättra resultaten inom kärnämnen behöver undervisningens upplägg förnyas för att göra den mer relevant för elever med olika bakgrund och studiemål. Vissa mål i kärnämnen kan uppnås genom starkare samverkan med karaktärsämnen. Även om utbildningen i kärnämneskurserna får olika upplägg ska ändå målen vara gemensamma. Skolverket bör få i uppdrag att visa på möjligheter att variera undervisningen utan att kraven sänks, att tydliggöra hur en ökad infärgning kan ske och att lyfta fram goda exempel på framgångsrikt utvecklingsarbete och goda exempel på integrerande arbetssätt.

Regeringen försöker motverka avhopp från gymnasiet genom att sänka kunskapskraven i svenska och engelska för en hel generation elever på yrkesprogrammen. Att man sänker kunskapskraven skulle naturligtvis kunna innebära att statistiken avseende hur många som når målen förbättras, men det sker till ett högt pris både för gymnasieeleverna personligen och för Sveriges konkurrenskraft. Troligare är också att avhoppet ökar då alltför många elever på

Fel! Okänt namn på

grund av att yrkesprogrammen inte leder vidare till fortsatta studier väljer bort yrkesprogrammen trots att de har inriktningar som intresserar eleverna mer.

Regeringens nya förslag om kortare gymnasieprogram helt utan teoretiska kurser avvisar vi bestämt. Arbetsgivarna kräver i dag att de unga har gymnasiekompetens – då måste samhället ge alla unga möjlighet att skaffa sig det. Och flera möjligheter, samtidigt som vi hittar nya former för det. Det här förslaget visar att regeringen har gett upp om den svenska skolan. Sverige har den första regeringen i vår historia – och förmodligen den enda i världen – som sänker utbildningsambitionerna för nästa generation. Utgångspunkten måste vara att all gymnasieutbildning ska leda vidare till arbete eller högre studier, och inte raka vägen till försörjningsstöd. Vi måste ha högre kunskapskrav för de unga. Alla gymnasieprogram ska förbli treåriga.

Kvalitet i lärlingsutbildningen

Lärlingsutbildning kan vara ett verksamt sätt att höja kvaliteten i utbildningen, men försöksverksamheten med gymnasial lärlingsutbildning har tyvärr inte varit framgångsrik utifrån aspekten att motverka avhopp. Enligt Skolverkets utvärdering av de tre första åren med gymnasial lärlingsutbildning hoppade var fjärde elev av det första studieåret och ytterligare 10 procent hoppade av det andra året på sin lärlingsutbildning. De flesta bytte till en mer skolförlagd yrkesutbildning. Mindre än hälften i den första kullen, 44 procent, fick ett slutbetyg efter tre års studier och endast 30 procent klarade kraven för grundläggande behörighet. I jämförelse med den mer skolförlagda yrkesutbildningen är det ett klen resultat då motsvarande siffror där är 68 respektive 56 procent.

Det är uppseendeväckande siffror eftersom lärlingsutbildningen bland annat har införts för att minska avhoppet från gymnasieskolans yrkesprogram. För att den gymnasiala lärlingsutbildningen ska bli bra behöver justeringar av programmets upplägg göras. Skolverket lyfter bland annat fram att starten på utbildningen eventuellt bör omprövas så att den blir mer skolförlagd under de första terminerna och mer arbetsplatsförlagd de sista. I Nationella lärlingskommitténs utvärdering av försöksverksamheten med lärlingsutbildning dras slutsatsen att det behövs en omfattande skolförlagd period med både allmän-teoretiskt och yrketeoretiskt innehåll i början av utbildningen för att introduktionen ska bli bättre och avhoppet minska. Vikten av kompetenta handledare på de arbetsplatser som tar emot elever betonas också av kommittén, och handledarutbildningen måste därför uppvärderas. Det påpekas även att den arbetsplatsförlagda utbildningen inte ska ersätta utan komplettera den skolförlagda utbildningen och att det fortfarande behövs kompetenta yrkeslärare på skolorna. Det är bra att regeringen nu till slut tagit till sig av dessa utvärderingar.

Införandet av en lärlingsutbildning i gymnasieskolan måste följas upp så att det blir verklig kvalitet i lärlingsutbildningen. De nationella programråden ska ges i uppdrag att ta fram kriterier för godkännande av de arbetsplatser och för de handledare som tar emot lärlingar samt utveckla system för kvalitets-

säkring för den gymnasiala lärlingsutbildningen. Ett nationellt lärlingsråd med företrädare för arbetsmarknadens parter och branscher bör inrättas för samordning av den fortsatta uppbyggnaden av lärlingsutbildningen.

Utbildningskontrakt

För unga som hoppar av och som saknar en gymnasieexamen är inte fokus på att snabbt komma ut i arbete det långsiktigt mest effektiva. Tvärtom kan en insats som leder till ett tillfälligt jobb minska individens möjligheter att klara den egna försörjningen på lång sikt. Kraftfulla, riktade utbildningsinsatser med syfte att lyfta så många unga som möjligt till gymnasiekompetens är viktigare för att pressa tillbaka ungdomsarbetslösheten. Det är att ta ansvar både för samhällsekonomin och för individens möjligheter på lång sikt. En möjlighet till fullföljd gymnasieutbildning i den tidiga vuxenåldern ger den arbetslöse betydligt bättre chanser på arbetsmarknaden i flera decennier framåt.

För att pressa tillbaka ungdomsarbetslösheten och ge unga bra förutsättningar att lyckas på arbetsmarknaden vill vi införa ett utbildningskontrakt för alla unga arbetslösa under 25 år som inte fullgjort sina gymnasiestudier. Utbildningskontraktet innebär att man erbjuder en individuellt utformad utbildningsplan och garanteras insatser som ska leda fram till gymnasieexamen. För unga som är under 25 år ska det inte längre vara möjligt att få stöd från det offentliga utan att man följer en handlingsplan som leder till gymnasieexamen.

Att investera i utbildning är viktigare än att sänka skatter

Regeringen skär ned på gymnasieskolan och dess lärare, en av de mest centrala delarna av välfärden, samtidigt som de fokuserar på att sänka skatter. Det kan vi inte acceptera. Regeringen lade ut en besparing på gymnasieskolan från år 2012 och framåt med hänvisning till den gymnasiereformen. Kommunerna tvingas spara 675 miljoner kronor under 2012. En nedskärning som vi motsatte oss. Nedskärningen år 2012 motsvarar nästan 1 400 lärartjänster. Regeringens plan för fortsatt nedskärning i gymnasieskolan var 895 miljoner kronor år 2013, 1 360 miljoner kronor år 2014 och 1 960 miljoner kronor för 2015 och framöver. Regeringen har nu dragit tillbaka besparingen om 895 miljoner kronor och lägger ut dessa år 2013. Vi kommer noggsamt att följa utvecklingen i gymnasieskolan och implementeringen av den nya gymnasiereformen. Regeringen bör återkomma till riksdagen med en utvärdering av kostnaderna efter det första året med Gy 2011.

Fel! Okänt namn

En modern och likvärdig gymnasieexamen

Sverige är ett kunskapssamhälle där gymnasiekompetensen har blivit den etablerade grundkompetensen. Utan gymnasieutbildning är det mycket svårt att få och behålla ett arbete. Kunskapskraven på arbetsmarknaden ökar hela tiden. Det gäller både generella kunskaper och mer specialiserad kompetens. Antalet jobb som inte kräver gymnasiekompetens för att få anställning minskar i rask takt medan efterfrågan på gymnasial utbildning är fortfarande stor och efterfrågan på högre utbildning har ökat markant och förväntas att fortsätta öka.

Gymnasieskolan ska ge bästa möjliga förutsättningar för arbete och fortsatta studier. I detta ligger även möjligheten att byta arbete eller sysselsättningsform. Om den som vill starta eget inte tar steget på grund av kunskapsbrister förlorar samhället i tillväxt. Den som långvarigt vantrivs med sitt befintliga arbete löper större risk för att bli sjuk. Den som arbetar i en bransch med en kortvarig eller långvarig nedgång och inte kan byta yrke eller arbetsplats på grund av han eller hon inte kan förstärka sin kompetens eller omskola sig löper risk för att bli långtidsarbetslös. Inom många yrken, inte minst de som yrkesprogrammen är inriktade mot, är det ofta en förutsättning att kunna byta arbete för att orka med ett helt yrkesverksamt liv. Ju fler som har möjlighet att själva göra valet att byta arbetsplats, yrke eller bransch, desto rikare och mer jämlikt blir Sverige.

Detta kräver dock att de grundläggande kunskapskraven på alla gymnasieprogram är relativt höga. Därför ska alla gymnasieprogram ge grundläggande behörighet till högskolan. Det är nödvändigt eftersom dagens moderna arbetsliv, och möjligheten att utvecklas inom sitt arbete eller starta eget, kräver goda kunskaper inom bland annat svenska och engelska. Det är också nödvändigt för att ge alla möjlighet och göra avståndet kort när det gäller att gå vidare till yrkeshögskola eller högskoleutbildning. Därför ska alla gymnasieprogram även i fortsättningen ge grundläggande behörighet till högskolan och alla gymnasieprogram ska leda fram till en gemensam gymnasieexamen. En sammanhållen gymnasieskola gör det också lättare att byta program, vilket minskar risken för att elever avbryter sina gymnasiestudier helt och hållet. Regeringens gymnasiepolitik innebär en återgång till en gammaldags ordning som inte möter dagens krav.

OECD är tydlig i sin rapport ”No More Failures – Ten Steps to Equity in Education” från 2007 att gymnasieutbildning måste vara attraktivt för alla och erbjuda en högkvalitativ utbildning utan återvändsgränder och en effektiv väg ut i arbetslivet. OECD rekommenderar att yrkesprogrammen ska leda till behörighet till högskolestudier då det ger högre status åt gymnasieprogrammen och lyfter fram Sverige och Norge som goda förebilder. Därigenom blir alla väl rustade att klara arbetslivet och fortsatt utbildning. Men tvärtom OECD:s rekommendation så har regeringen avskaffat den grundläggande högskolebehörigheten på gymnasieskolans yrkesprogram.

Ungdomarna är dock smartare än regeringen och har på grund av avskaffandet av den grundläggande högskolebehörigheten i stor utsträckning valt

bort yrkesprogrammen. Hösten 2011 minskade andelen elever som började på yrkesprogrammen med minst 11 procent, eller drygt 5 000 elever. Preliminära siffror för hösten 2012 visar att i andelen elever på yrkesprogrammen sjunker ytterligare. Det är en mycket oroväckande utveckling då det riskerar leda till arbetskraftsbrist inom en rad sektorer. SCB:s prognos över vilka som kommer att behövas på arbetsmarknaden år 2030 visar att det kommer att finnas ett stort behov av gymnasieutbildade, främst inom vård och omsorg, men också inom industrin, handel och administration, barn och fritid samt transport. Bristen riskerar nu att bli än större då antalet elever på gymnasiets yrkesprogram minskar.

Utmaningar för duktiga elever

För elever som snabbt tillägnar sig kunskap ska undervisningen innebära en utmaning och det ska det bli lättare att få gå vidare, lära mer och djupare. Den gymnasieelev som vill ska kunna läsa enskilda ämnen på högskolenivå. Vattentäta skott mellan olika skol- och utbildningsformer som hindrar individens utveckling ska undanröjas.

Jämställdhet i gymnasieskolan

En jämställd gymnasieskola är en skola där både unga kvinnor och män trivs, utvecklas och lär sig mycket. Men i gymnasieskolan finns betydande skillnader i prestationer, upplevelser och preferenser mellan grupperna unga kvinnor och unga män. Unga män presterar i genomsnitt sämre än unga kvinnor och får därför sämre betyg. Unga kvinnor är mer stressade i skolan och mår generellt sämre i tonåren.

Det är en utmaning för skolan att bryta de könsnormer som grundläggs utanför skolans väggar. Om jämställdhetsarbetet i skolan ska bli effektivt måste det bedrivas kontinuerligt och inte i projekt för en begränsad tid vare sig nationellt eller på den enskilda skolan. Jämställdhetsarbetet i skolan bör bedrivas enligt principen om jämställdhetsintegrering.

Det finns ett behov av att förstärka den del av jämställdhetsarbetet som handlar om ämnesstoffet och ämnesdidaktiken. Ämnesstoffet måste spegla både kvinnors och mäns erfarenheter. Om skolan via läroböckerna och undervisningen i de olika ämnena ger en enkönad bild av exempelvis historien, litteraturhistorien eller samhällskunskapen, innebärande att i huvudsak endast männens erfarenheter representeras, är detta ett allvarligt jämställdhetsproblem. Ämnesdidaktiken och arbetssätten i skolan bör så långt möjligt bygga på evidens och varieras för att passa elevers olika sätt att lära. Jämställdhet är ett kunskapsområde, och lärare behöver kunskaper för att kunna anlägga jämställdhetsperspektiv på ämnesinnehållet och ämnesdidaktiken i skolan.

Fel! Okänt namn på

Programvalen till gymnasiet är könsstereotypa – särskilt valen till de yrkesförberedande programmen. Morgondagens samhälle möter också andra utmaningar än dagens, och det är beklagligt att regeringen inte sett över programstrukturen utifrån detta. Nya inriktningar som attraherar både unga kvinnor och män kan vara ett verksamt sätt att undvika de förluster som starka traditioner vid val och vattentäta skott mellan olika ämnesinriktningar ger upphov till. Det kan till exempel röra sig om utbildningar som innehåller både vård och teknik, eller som kombinerar bygg och arkitektur. Det skulle inte bara göra gymnasieskolans innehåll mer modernt, det skulle också stärka jämställdheten och minska risken att vi går miste om enskilda individers engagemang och förmågor på grund av att traditionella strukturer påverkar valet av studieinriktning.

Idag har yrkesprogram som domineras av män fler och tydligare yrkesutgångar än program där de flesta studerande är kvinnor. Detta måste ses över; alla yrkesprogram ska ha tydliga yrkesutgångar.

Framtidskompetenser

Ytterligare ett område där dagens gymnasieutbildningar innehållsmässigt behöver uppdateras är möjligheten att läsa de stora språken. Bland kurserna i moderna språk dominerar spanska, franska och tyska. Stora språk såsom arabiska och kinesiska har dock vuxit i betydelse både i Sverige och globalt sett. Dessa, och även andra språk, är viktigt då många som bor i Sverige talar dessa språk. Språken är också viktiga av handelspolitiska skäl och för att man bättre ska kunna förstå den globala utvecklingen inom samhällskunskap och ekonomi. Att modersmållärare inte längre ska undantas från kravet på lärarlegitimation utan ska ha en lärarutbildning och ämneskompetens i modersmålet höjer kvaliteten på den viktiga modersmålsundervisningen men är också viktigt då de därmed kan undervisa elever som inte har språket som modersmål. Modersmålläraren blir därmed också lärare i moderna språk.

Det socialt, miljömässigt och ekonomiskt hållbara samhället aktualiserar behovet av en bred förståelse för det komplexa samspelet mellan naturprocesserna och samhällsplaneringen. Tvärvetenskaplig forskning och utbildning är avgörande för att åstadkomma en hållbar samhällsutveckling. För många ungdomar är valet mellan natur- och samhällsvetenskaplig utbildning svårt. Genom gymnasiereformen finns på naturvetenskapsprogrammet en inriktning som benämns naturvetenskap och samhälle.

Vi föreslår att regeringen inrättar en motsvarande inriktning på samhällsvetenskapsprogrammet med fokus på långsiktigt hållbar samhällsutveckling. Därigenom får gymnasieskolan gemensam tvärvetenskaplig utbildningsväg inom de båda programmen. Utbildningsvägen ger eleverna möjlighet att avvakta med det definitiva valet mellan naturvetenskaps- och samhällsvetenskapsprogrammen och förhindrar därmed felval och inläsningseffekter som kan bli konsekvensen av den beslutade gymnasiereformen. Med detta förslag kommer färre elever att behöva ta omvägen via komvux eller tekniskt basår

när de vill vidare till högre studier. Dessa elever kommer således snabbare ut på arbetsmarknaden.

EU-kommissionen har listat åtta nyckelkompetenser för ett livslångt lärande. En av dessa är just digital kompetens. Digital kompetens är ett vitt begrepp som innefattar flera olika delar, från att ha kunskaper i hur man hanterar datorer, mobiltelefoner och programvaror till att utveckla en kritisk och reflekterande attityd till informations- och kommunikationsteknologi.

Det finns två huvudskäl till att förstärka arbetet med it i skolan. Det ena är det pedagogiska. It är ett bra verktyg att bedriva undervisning med och it-användning stödjer de flesta ämnen och lärsituationer. Det andra handlar om skolans uppdrag att rusta eleverna för framtiden, såväl som medborgare som arbetstagare eller företagare. Kravet på att behärska it är starkt redan idag och kommer att vara en självklarhet i framtiden. Därför är det viktigt att skolan hjälper till att överbygga digitala klyftor och kompenserar för elevernas olika förutsättningar utifrån hemförhållanden.

Sverige är ett av världens mest teknikutvecklade länder och ska även i fortsättningen vara en framstående it-nation. Därför är det oroande att Sverige halkat efter jämfört med andra länder när det gäller utvecklandet av lärandet med stöd av digital teknik. Skolverkets uppföljning som presenterades våren 2009 visar att tillgången till it i skolan ökar men framförallt att det finns betydande skillnader mellan skolorna. Vi vill ha en modern skola för alla elever. Elevernas tillgång till it är en central del av detta. Staten har ett ansvar, och detta måste tydliggöras i en nationell it-strategi för skolan. Det kommer att stärka Sverige som kunskapsnation.

Bättre studie- och karriärvägledning i gymnasieskolan

För att få arbete behöver ungdomar vid gymnasiet utbilda sig för uppgifter och färdigheter som arbetsgivarna efterfrågar. Med dagens många valmöjligheter behöver eleverna få god information om vilka vidare studie- och karriärmöjligheter olika studieval ger. En bra karriärvägledning kan också förhindra avhopp och stärka studiemotivationen hos eleverna. Det finns stora behov av att långsiktigt och brett förbättra kontakterna mellan utbildning och yrkesliv inom både de högskoleförberedande programmen och yrkesprogrammen.

Estetisk verksamhet ska vara ett gymnasiegemensamt ämne

Det är självklart att alla gymnasieelever ska utveckla och använda sin fantasi och kreativitet samt förmågan att kommunicera genom att delta i estetisk

Fel! Okänt namn på

verksamhet. Det krävs också kunskaper för att ta del av och tolka det kulturella utbudet. Kulturell medvetenhet och kulturella uttrycksformer är dessutom en av de åtta nyckelkompetenser för livslångt lärande som fastställts av EU och som Sverige ställt sig bakom. Estetik, kreativitet och förmåga att uttrycka sig konstnärligt är vidare en tillgång i många yrken och bör därför ingå som ett gymnasiegemensamt ämne i de nationella programmen i gymnasieskolan.

Behörighet till gymnasieskolans nationella program

Det behövs godkänt i åtta ämnen i grundskolan – däribland svenska, engelska och matematik – för att vara behörig till ett yrkesprogram. För behörighet till de högskoleförberedande programmen kommer det att krävas godkänt i tolv ämnen inklusive svenska, engelska och matematik. De differentierade behörighetsreglerna ger en stark signal till både elever och föräldrar om vilken ambitionsnivå olika elever ska lägga sig på, vilket i förlängningen avsevärt kan minska deras framtida valmöjligheter till studier. Att dra en gräns mellan yrkes- och högskoleförberedande programs behörighetskrav är inte befogat.

Vi föreslår därför att det som huvudregel ska krävas godkänt i svenska (eller svenska som andraspråk), engelska och matematik samt ytterligare fem ämnen för intagning till alla nationella program eller motsvarande. Det gör att även elever med snävare intressen med inriktning mot antingen praktisk-estetiska utbildningar eller samhällsvetenskapliga och naturvetenskapliga utbildningar får möjlighet att bli behöriga till samtliga program.

Förändra meritpoängssystemet

Konstruktionen av meritpoängssystemet i gymnasieskolan innebär att språkval som eleven gör i mellanstadiet kan bli avgörande för om eleven senare kan komma in på ett efterlängtat högskoleprogram. Vi vill se över intagningssystemet till högre studier i sin helhet då det blivit alltför komplicerat och kommer att leda till ökad social snedrekrytering till högre studier.

En förändring av meritpoängssystemet som snarast bör göras är att kurser i modersmål också ska ge meritpoäng på samma sätt som kurser i moderna språk. Kurser i språk ska värderas på samma sätt och en elev ska inte behöva välja bort att läsa modersmål för att det inte ger meritpoäng på samma sätt som kurser i moderna språk i gymnasieskolan. I april 2012 gav riksdagen regeringen tillkänna att teckenspråk bör likställas med moderna språk i fråga om meritpoäng. Denna förändring bör snarast beredas och regeringen återkomma till riksdagen i frågan.

Övergången till högskola och vuxenutbildning

Regeringens förslag att minska tiden för kärnämnen, kombinerat med en höjning av kraven för grundläggande högskolebehörighet, skapar en uppdelning mellan de olika gymnasieprogrammen som saknar grund. Det ökar klyftorna och det är tillväxtfientligt. Att det inte ens ska vara möjligt att nå grundläggande behörighet även om man använder hela sitt individuella val, utan att man måste läsa utökad program eller studera inom vuxenutbildningen, förstärker detta.

Vissa yrkesprogram, exempelvis Naturbruksprogrammet, bör också ge särskild behörighet för att motsvara de krav på behörighet till de högskoleutbildningar som elever från dessa program i stor utsträckning fortsätter till.

Regeringen flyttar ansvaret för att alla elever får nödvändiga kunskaper för ett helt yrkesliv från gymnasieskolan till den kommunala vuxenutbildningen. När elever inte når en tillräcklig kunskapsnivå i en utbildningsform brukar det normalt ses som ett misslyckande för den utbildningen, något som måste tas på stort allvar och åtgärdas. Här gör regeringen istället det till en naturlig del av landets utbildningssystem – ofullständiga kunskaper i gymnasiet ska kunna åtgärdas genom att fler elever läser inom vuxenutbildningen. Konsekvenserna av de här förslagen kommer att slå igenom så mycket hårdare när regeringens omfattande nedskärningar i den kommunala vuxenutbildningen tas i beaktande – under förra mandatperioden har antalet vuxenutbildningsplatser minskat kraftigt.

Enligt SCB tänker sig 60 procent av alla gymnasieelever att studera vidare på högskola inom tre år efter sin examen. Hälften av dem som läser på barn- och fritidsprogrammet, 40 procent av dem som går på elprogrammet och en fjärdedel av dem som läser på hotell- och restaurangprogrammet vill studera vidare inom tre år efter avslutat gymnasium. Trots att mellan 80 och 90 procent av eleverna med slutbetyg från yrkesprogrammen före gymnasiereformen nådde grundläggande behörighet till högskolan valde regeringen att sänka kunskapskraven för alla. Sammantaget saknas grund för en utbildningspolitik som bygger på antagandet att elever på yrkesförberedande program är dåligt studiemotiverade eller studieobegåvade.

Redan idag har ett femtontal OECD-länder en högre andel högskoleutbildade i 30-årsåldern. Det är givetvis inte bara direktövergången från gymnasieskolan till högskolan som riskerar att minska med regeringens politik utan även inträdet i högskolan längre fram i livet. Det handlar inte bara om de som vill byta yrkesbana helt och hållet. Också den som utbildar sig till barnskötare i den gymnasieskola regeringen infört och som efter ett antal år som yrkesverksam vill läsa till förskollärare kommer att få betydligt svårare att göra det. Samma sak gäller för den undersköterska som vill läsa enskilda vårdkurser på universitet.

Fel! Okänt namn

Modernisera regelverket för fristående gymnasieskolor

De fristående skolorna är idag en stor och en naturlig del av vårt skolväsen. Det regelverk som reglerar förutsättningar för etablering och uppföljning av fristående skolor infördes i början av 90-talet. Målet var att skapa pedagogisk mångfald och en större möjlighet för skolpersonal och föräldrar att påverka skolan genom t ex lärar- och föräldrakooperativ. Utvecklingen har sedan länge sprungit ifrån de förutsättningar och prognoser som den dåvarande borgerliga regeringen såg framför sig i och med införandet av den så kallade friskolereformen. Regelverket behöver uppdateras och moderniseras. Också fristående skolor tjänar på ett modernt regelverk som är brett förankrat och därmed långsiktigt hållbart. Elever och deras föräldrar ska kunna känna trygghet i sitt skolval.

Att det finns olika huvudmän i skolan att välja bland ger valfrihet för eleverna och kan öka mångfalden av pedagogiska modeller och därigenom främja utveckling. För att det ska vara kvaliteten och inte huvudmannaskapet som avgör hur väl en skola lyckas med sitt uppdrag, måste det vara lika villkor för kommunala och fristående gymnasieskolor. Alla skolor ska ha samma krav på öppenhet, insyn och möjlighet till granskning från kommun och medborgare samt meddelarfrihet för de anställda. För att kommunala och fristående skolor ska få lika villkor på riktigt behövs en helhetsanalys göras av de olika huvudmännens förutsättningar.

Det finns idag mycket få krav på de huvudmän som vill starta en fristående skola. Vi vill skärpa kvalitetskraven för tillstånd så att inte oseriösa huvudmän får tillstånd att starta en skola. Det finns en risk för att vinstdrivande fristående skolor sänker utbildningens kvalitet i syfte att maximera vinsten. Det finns också tecken på att så sker; lärartätheten bland de vinstdrivande fristående skolorna är betydligt lägre än i kommunala och icke-vinstdrivande fristående skolor samtidigt som elever från vinstdrivande fristående grundskolor tenderar att prestera något sämre på gymnasiet jämfört med elever med motsvarande betyg från kommunala grundskolor.

Dagens regler kring etablering har lett till att det finns en överetablering av gymnasieskolor. Detta kommer att leda till att många skolor tvingas lägga ner. Elever drabbas hårt om en skola går i konkurs eller av andra skäl tvingas stänga. Detta motiverar att reglerna kring etablering skärps. Idag är kommunen ansvarig för alla elevers skolgång men har inte makt över hur skolan organiseras och dimensioneras. Ett ökat kommunalt inflytande över etableringar behöver därför införas genom ett obligatoriskt samråd med kommunen innan en fristående skola får starta. Skolinspektionen ska fortsatt granska om skolan håller tillräckligt hög kvalitet för att få starta, men kommunernas inflytande över nyetableringar ska stärkas. Utgångspunkten ska vara elevens rätt till en utbildning av hög kvalitet.

Att driva en skola ska vara ett långsiktigt åtagande då påtvingat byte av skola är dåligt för eleverna. Långsiktighet hos ägare av en skola ska därför krävas för att tillstånd ska ges från Skolinspektionen. Ägarbyten ska inte heller kunna ske utan att nytt tillstånd från Skolinspektionen inhämtas.

Fel! Okänt namn på

Skattemedel avsedda för skolan ska gå till skolan. Vi vill se en ökad granskning av skolors ekonomi och ser behov av att kunna ingripa i de fall där offentliga anslag använts på ett felaktigt sätt. För att möjliggöra en ökad insyn i hur skolorna använder de offentliga anslagen ska varje skola öppet redovisa sin ekonomi på enhetsnivå. Motsvarande balans- och resultaträkningar ska upprättas per enhet för att göra det möjligt att följa hur resurserna används i verksamheten och att kostnaderna inte väsentligt avviker från kostnaderna i jämförbara kommunala skolor.

Då vinsterna av att missköta skolverksamhet idag kan vara stora bör kraftfulla ekonomiska och juridiska påföljder kunna utdömas när ägare och skolledningar missköter sina uppdrag, och om en fristående skola går i konkurs ska kostnaden för det inte kunna vältras över på kommunen. Vi vill också införa en lag om investeringsskydd som ska förhindra att våra gemensamma medel slösas bort vid avknoppning av skolor.

Det måste bli lättare att välja skola utifrån god kunskap. Alla skolor ska delta i öppna jämförelser där man anger lärartäthet, andel behöriga lärare, resultat på nationella prov etc. Gymnasieskolor ska också vara skyldiga att följa upp sina elever efter att de tagit examen; det innebär en bra kvalitetsinformation till både kommuner och framtida elever. All sådan information från alla skolor ska vara samlad och lättgänglig.

Det behövs därtill skärpta regler för marknadsföring av gymnasieskolor så att det är relevanta saker skolorna får ”locka” med. Genom att stärka lärares ställning, föräldrarnas information och kommunernas insyn kan vi använda resurserna bättre och stärka möjligheten att välja utifrån relevanta fakta.

Elevhälsa

Såväl unga kvinnors som unga mäns psykiska hälsa försämras i Sverige. Ungdomar med psykisk ohälsa behöver hjälp och stöd i ett tidigt skede, och då behövs en välfungerande elevhälsa med kunskap och resurser för att möta elever med psykisk ohälsa.

Idrottsundervisningen behöver utformas så att den stärker alla elevers lust att röra på sig och ska vara utspridd under hela året så att den stärker elevernas hälsa och inlärningsförmåga.

Vår uppfattning är att kommunerna ska erbjuda gymnasieeleverna avgiftsfria skolmåltider. Den stora majoriteten av kommuner väljer också att erbjuda eleverna i de kommunala skolorna skolmåltider utan avgift och ersättning till de fristående gymnasieskolorna så att de inte tar ut någon avgift för skolmaten. Vår uppfattning är att avgifter ska undvikas i skolan. För eleverna och deras familjer kan skolmåltidsavgifter vara betungande, och vi vet att skolluncherna är viktiga för elevernas välmående och hälsa. Sambandet mellan en god hälsa och goda kunskapsresultat är också väl belagt.

Fel! Okänt namn

Mobbning och kränkande behandling

Den svenska skolan ska stå för absolut nolltolerans mot mobbning och kränkande behandling. Det är helt oacceptabelt att en enda elev ska behöva gå till skolan och vara rädd för att utsättas för mobbning och kränkningar. Elever som blivit utsatta för mobbning berättar ofta om att de utsätts för en andra kränkning när de inte tas på allvar och inte blir trodda av de vuxna i sin närhet. Vi behöver förstärka arbetet mot mobbning, kränkningar, trakasserier och diskriminering i skolan. För att skolorna ska ha möjlighet att kunna genomföra ett lyckat arbete mot mobbning krävs kvalitetssäkrade och evidensbaserade anti-mobbningsmetoder och kunskap och kompetens om mobbningens mekanismer. Lärare och annan skolpersonal behöver få den kunskap och kompetens som krävs för att kunna arbeta såväl förebyggande mot mobbning som att kunna hantera reella mobbningsituationer. Vilka metoder som fungerar måste det bedrivas forskning om och utvärderas.

Vi har under flera år föreslagit att en "lex Sarah" ska införas i skolan som innebär att all skolpersonal oavsett huvudman ska vara skyldig att rapportera missförhållanden i skolan eller om läroplanen eller värdegrunden inte följs, däribland om skolan inte får stopp på de kränkningar och trakasserier en elev utsätts för. En utredning har nu lämnat ett betänkande i frågan och vi ser fram emot ett konkret förslag på lagstiftning från regeringen. Vi vill se över en skärpning av lagen om skolors skyldighet att agera mot mobbning så att skolor blir skyldiga att få stopp på mobbningen inom en viss tidsperiod och att skolan annars kan krävas på skadestånd.

Elevers organisering och elevmajoritet i lokala styrelser

Elevers möjlighet till organisering och inflytande behöver stärkas. Elever som är delaktiga och får ta ansvar skapar också en tryggare skola och en bra studiemiljö.

Under många år har det funnits en försöksverksamhet med lokala styrelser med elevmajoritet i kommunala gymnasieskolor som avskaffats. Försöksverksamheten har fungerat ytterst väl och aktivt bidragit till bättre skolmiljöer, mer aktivt ansvarstagande från elevernas sida och ökat demokratiseringen av skolan. På samma sätt som arbetstagare har inflytande över sina arbetsplatser borde gymnasieelever ges inflytande i skolan. Möjligheten att inrätta lokala styrelser med elevmajoritet i de kommunala gymnasieskolorna bör således återinföras.

Registerkontroll av personal i gymnasieskolan

Lagen (2000:873) om registerkontroll av personal inom förskoleverksamhet, skola och skolbarnsomsorg syftar till att stärka barns och ungdomars skydd mot främst sexuella övergrepp genom att förhindra att personer som dömts för vissa brott anställs inom de aktuella verksamheterna. Arbetsgivaren är enligt lagen skyldig att kräva ett brottsregisterutdrag från den person man vill anställa. Lagen omfattar alla – utan undantag för någon personalkategori – som söker arbete inom förskoleverksamhet, förskoleklass, skolverksamhet för skolpliktiga barn och skolbarnsomsorg. Däremot omfattas inte anställda i gymnasieskolan.

Lagen innebär ett viktigt skydd för barn och ungdomar och bör utsträckas till att skydda alla minderåriga. Eftersom elever är minderåriga under gymnasiet första och andra år, bör lagen gälla även dem som söker arbete i gymnasieskolan.

Stockholm den 5 oktober 2012

Ibrahim Baylan (S)

Louise Malmström (S)

Caroline Helmersson Olsson (S)

Gunilla Svantorp (S)

Håkan Bergman (S)

Thomas Strand (S)

Adnan Dibrani (S)